Úřední věstník
Evropské unie

CS
Řada C

C/2025/980

14.2.2025

SDĚLENÍ KOMISE

Pokyny k rámci pro vypracování metodik sloužících k monitorování krajinných prvků s vysokou rozmanitostí podle čl. 14 odst. 7 nařízení o obnově přírody (nařízení (EU) 2024/1991)

(C/2025/980)

Účelem tohoto sdělení Komise je pomoci vnitrostátním orgánům s uplatňováním nařízení (EU) 2024/1991. K závaznému výkladu práva Unie je příslušný pouze Soudní dvůr Evropské unie.

Obsah

Strana

1. Úvod, oblast působnosti a právní rámec 1

2. Monitorování produktivních krajinných prvků s vysokou rozmanitostí 3

2.1. Produktivní stromy v udržitelných agrolesnických systémech 3

2.2. Stromy v extenzivních starých sadech na trvalých travních porostech 7

2.3. Produktivní prvky v živých plotech 8

3. Výchozí hodnota ukazatele krajinných prvků s vysokou rozmanitostí 9

4. Referenční oblast 10

PŘÍLOHA I: European Monitoring of Biodiversity in Agricultural Landscapes (EMBAL) – Evropské monitorování biologické rozmanitosti v zemědělských krajinách 11

PŘÍLOHA II: Agrolesnické systémy () 12

PŘÍLOHA III: Geoprostorová data IACS z LPIS a GSA 20

1. ÚVOD, OBLAST PŮSOBNOSTI A PRÁVNÍ RÁMEC

Nařízení o obnově přírody ([1]) stanoví cíle a povinnosti pro obnovu ekosystémů v Evropské unii. Ustanovení čl. 11 odst. 2 nařízení o obnově přírody se zaměřuje na obnovu zemědělských ekosystémů a požaduje, aby členské státy zavedly opatření, jejichž cílem je dosáhnout na vnitrostátní úrovni rostoucího trendu alespoň u dvou z následujících tří ukazatelů pro zemědělské ekosystémy: i) indikátor motýlů v travních porostech; ii) zásoba organického uhlíku v minerální složce orné půdy a iii) podíl zemědělské půdy s krajinnými prvky s vysokou rozmanitostí.

Podle čl. 20 odst. 1 písm. c) nařízení musí každý členský stát monitorovat alespoň dva ze tří ukazatelů vybraných v souladu s čl. 11 odst. 2.

Tyto ukazatele jsou dále specifikovány v příloze IV nařízení o obnově přírody. Popis ukazatele „podíl zemědělské půdy s krajinnými prvky s vysokou rozmanitostí“ obsahuje prvky, které v současné době nejsou zahrnuty do standardních metod monitorování uvedených v příloze IV (standardní metody monitorování se týkají: i) metodiky LUCAS ([2]) a ukazatele I.21 podle nařízení (EU) 2021/2115 o strategických plánech v rámci společné zemědělské politiky pro krajinné prvky a ii) zjišťování struktury zemědělských hospodářství ([3]), pokud jde o půdu ležící ladem.

([1]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1991 ze dne 24. června 2024 o obnově přírody a o změně nařízení (EU) 2022/869 (Úř. věst. L, 2024/1991, 29.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj).

([2]) D'Andrimont, R. et al., Estimation of the share of Landscape Features in agricultural land based on the LUCAS 2022 survey (Odhad podílu krajinných prvků na zemědělské půdě na základě průzkumu LUCAS 2022), Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, 2024, doi:10.2760/5923183, JRC135966 https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC135966 a budoucí aktualizace.

([3]) Nyní se nazývá „integrovaná statistika zemědělských podniků“.

V ustanovení čl. 14 odst. 7 nařízení o obnově přírody se proto uvádí, že každý členský stát může vypracovat metodiku, která doplní metodiku uvedenou v příloze IV, aby mohl monitorovat krajinné prvky s vysokou rozmanitostí, na které se nevztahuje společná metoda, jak požaduje čl. 20 odst. 1 písm. c).

Za tímto účelem čl. 14 odst. 7 rovněž stanoví, že Komise musí poskytnout pokyny týkající se rámce pro vypracování těchto metodik.

Za účelem splnění této povinnosti poskytuje toto sdělení pokyny k rámci pro vypracování metodik monitorování krajinných prvků s vysokou rozmanitostí, které jsou zahrnuty v popisu příslušného ukazatele podle přílohy IV nařízení o obnově přírody, ale nejsou zahrnuty do společných metod uvedených v této příloze. Poskytuje proto návod, jak vypracovat metodiky monitorování produktivních prvků uvedených v příloze IV nařízení o obnově přírody, a to konkrétně: i) produktivních stromů v udržitelných agrolesnických systémech; ii) stromů v extenzivních starých sadech na trvalých travních porostech a iii) produktivních prvků v živých plotech. Tyto prvky lze považovat za krajinné prvky s vysokou rozmanitostí, pokud splňují podmínky stanovené v příloze IV nařízení o obnově přírody, tedy pokud nejsou ošetřovány hnojivy nebo pesticidy, s výjimkou ošetření nízkým množstvím tuhého hnoje, a pokud ke sklizni dochází pouze v době, kdy nemůže dojít k ohrožení vysoké úrovně biologické rozmanitosti.

Členské státy si mohou zvolit jiné metodické přístupy (včetně metod sběru a analýzy údajů), které jsou nejvhodnější pro monitorování těchto tří produktivních prvků, pokud tyto metody odpovídají specifikacím uvedeným v příloze IV.

Pokyny k dalším prvkům, na které se vztahuje ukazatel krajinných prvků s vysokou rozmanitostí (konkrétně k neproduktivním krajinným prvkům a k půdě ležící ladem), jsou již k dispozici ([4]).

Popis a metodiky pro stanovení a monitorování ukazatele „podíl zemědělské půdy s krajinnými prvky s vysokou rozmanitostí" podle přílohy IV nařízení o obnově přírody

Popis: *Krajinné prvky s vysokou rozmanitostí, jako jsou ochranné pásy, živé ploty, stromy rostoucí jednotlivě i ve skupinách, stromořadí, meze, plošky, strouhy, potoky, malé mokřady, terasy, mohyly, kamenné zídky, rybníčky a kulturní prvky, jsou prvky trvalé přirozené nebo polopřirozené vegetace vyskytující se v zemědělském prostředí, které poskytují ekosystémové služby a podporují biologickou rozmanitost.*

K plnění této funkce je nutné, aby krajinné prvky byly co nejméně vystaveny nepříznivým vnějším rušivým vlivům, a tím se zajistila bezpečná stanoviště pro různé taxony; proto musí splňovat následující podmínky:

a) nemohou být využívány k zemědělské produkci (ani jako pastviny nebo k produkci krmiva), ledaže je toto využití nezbytné pro zachování biologické rozmanitosti, a

b) neměly by být ošetřovány hnojivem či pesticidy, s výjimkou ošetření nízkým množstvím tuhého hnoje.

Půdu ležící ladem, a to i dočasně, lze považovat za krajinný prvek s vysokou rozmanitostí, pokud splňuje kritéria uvedená výše v písmenech a) a b).

Za krajinné prvky s vysokou rozmanitostí lze považovat také produktivní stromy jako součást udržitelných agrolesnických systémů nebo stromy v extenzivních starých sadech na trvalých travních porostech a produktivní prvky v živých plotech, pokud splňují kritérium uvedené výše v písmenu b) druhého odstavce a pokud ke sklizni dochází pouze v době, kdy nemůže dojít k ohrožení vysoké úrovně biologické rozmanitosti.

Jednotka: *procenta (podíl obhospodařované zemědělské plochy).*

Metodika: *vypracovaná podle ukazatele I.21 v příloze I nařízení (EU) 2021/2115, na základě nejnovější aktualizované verze průzkumu LUCAS pro krajinné prvky, viz Ballin M. et al., Redesign sample for Land Use/Cover Area frame Survey (LUCAS) (Přehodnocení vzorku pro rámcový průzkum využití půdy a krajinného pokryvu), Eurostat 2018, a pro půdu ležící ladem viz Farm Structure, Reference Metadata in Single Integrated Metadata Structure (Struktura zemědělských hospodářství, Jednotná struktura integrovaných metadat), online publikace, Eurostat, a případně pro krajinné prvky s vysokou rozmanitostí, na něž se nevztahuje výše uvedená metodika, metodika, kterou vypracovaly členské státy v souladu s čl. 14 odst. 7 tohoto nařízení.*

Metodika LUCAS se pravidelně aktualizuje s cílem zvýšit spolehlivost údajů používaných v Unii a členskými státy na vnitrostátní úrovni při provádění jejich národních plánů na obnovu přírody.

([4]) Ukazatel I.21 v rámci SZP viz https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC135966
Půda ležící ladem viz https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ef_lus_allcrops__custom_13980409/default/table?lang=en.

2. MONITOROVÁNÍ PRODUKTIVNÍCH KRAJINNÝCH PRVKŮ S VYSOKOU ROZMANITOSTÍ

Účelem těchto pokynů je poskytnout rámec pro vypracování kritérií a metodiky pro monitorování tří produktivních krajinných prvků s vysokou rozmanitostí popsaných v příloze IV nařízení o obnově přírody, a to:

— produktivních stromů v udržitelných agrolesnických systémech při dodržení podmínek stanovených v příloze IV,

— stromů v extenzivních starých sadech na trvalých travních porostech při dodržení podmínek stanovených v příloze IV,

— produktivních prvků v živých plotech při dodržení podmínek stanovených v příloze IV.

V kontextu těchto pokynů je strom nebo prvek živého plotu definován jako produktivní, pokud byl vysazen za účelem sklizně/využití některé z jeho částí (plody, kůra, větve, dřevo) a je aktivně obhospodařován (např. pokládání živého plotu, další pravidelný řez a někdy roubování a stříhání). Stromy vysazené pro produktivní účely se považují za produktivní od okamžiku výsadby, protože od tohoto okamžiku se s nimi bude podle toho hospodařit.

Jak je stanoveno v čl. 14 odst. 7 nařízení o obnově přírody, mohou členské státy za účelem monitorování tří produktivních krajinných prvků s vysokou rozmanitostí vypracovat metodiky monitorování pro všechny nebo některé (např. mohou se omezit pouze na jeden) produktivní krajinné prvky s vysokou rozmanitostí uvedené v příloze IV nařízení o obnově přírody.

Pro tyto tři produktivní prvky mohou členské státy rovněž upravit/zlepšit již existující vnitrostátní metody, aby dále vyhovovaly potřebám nařízení o obnově přírody pro monitorování krajinných prvků s vysokou rozmanitostí uvedených v příloze IV, na které se nevztahuje společná metoda ([5]).

2.1 Produktivní stromy v udržitelných agrolesnických systémech

V této části je vysvětlen postup identifikace agrolesnických oblastí a udržitelného agrolesnictví a evidence produktivních stromů na identifikovaných plochách.

Popis

Evropská komise definuje agrolesnictví jako „systém využívání půdy, v jehož rámci je stejný pozemek zároveň využíván k pěstování stromů a k zemědělské činnosti“ ([6]).

Podle podrobnější definice se agrolesnictvím rozumí „systémy a postupy využívání půdy, při nichž jsou na stejném pozemku nebo jednotce obhospodařování půdy záměrně integrovány víceleté dřeviny s plodinami a/nebo zvířaty bez záměru založit trvalý lesní porost. Stromy mohou být solitéry nebo mohou být vysázeny do řad nebo skupin, přičemž na pozemcích může probíhat také pastva (silvoorebné agrolesnictví, silvopastoralismus, pasené sady nebo sady se současným pěstováním dalších plodin), nebo na rozhraní mezi pozemky (živé ploty, větrolamy)“ ([7]).

Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) a Mezinárodní centrum pro výzkum agrolesnictví (ICRAF) / Světové agrolesnické centrum (WAC) definují agrolesnictví ([8]), ([9]) jako „souhrnné označení pro systémy a technologie využívání půdy, kde jsou víceleté dřeviny [...] záměrně využívány na stejných jednotkách obhospodařování půdy jako zemědělské plodiny a/nebo zvířata, a to v určité formě prostorového uspořádání nebo časové posloupnosti. V agrolesnických systémech dochází k ekologickým i ekonomickým interakcím mezi jednotlivými složkami.“

([5]) Například typ 2 ukazatele zemědělství vysoké přírodní hodnoty (ukazatel dopadu I.09 v rámci SZP 2014–2022) by mohl zahrnovat také produktivní stromy uvedené v příloze IV nařízení o obnově přírody, jako jsou stromy v extenzivních starých sadech na trvalých travních porostech. Podobně by mohly být výchozím bodem pro identifikaci udržitelných agrolesnických systémů a produktivních stromů v jejich rámci agrolesnické systémy identifikované v rámci ukazatele zemědělství vysoké přírodní hodnoty. Typ 2 označuje zemědělskou půdu s mozaikou zemědělství s nízkou intenzitou a přírodních a strukturálních prvků, jako jsou okraje polí, živé ploty, kamenné zídky, lesní porosty nebo křoviny, říčky atd.

([6]) Pracovní dokument útvarů Komise – Pokyny k zalesňování, opětovnému zalesňování a výsadbě stromů šetrným k biologické rozmanitosti (SWD(2023) 61 final).

([7]) Podle dokumentace k podopatření rozvoje venkova „Zakládání agrolesnických systémů“, zejména k opatření 8 v čl. 21 odst. 1 písm. b) a článku 23 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV), https://euraf.isa.utl.pt/sites/default/files/pub/docs/08_measure_fiche_art_23_agroforesty_final.pdf.

([8]) https://www.fao.org/agroforestry/about-agroforestry/overview/en.

([9]) https://www.cifor-icraf.org/knowledge/publication/33671/.

Podle ICRAF z této definice vyplývá, že:

— agrolesnictví obvykle zahrnuje dva nebo více druhů rostlin (nebo rostlin a zvířat), z nichž alespoň jeden je víceletá dřevina;

— agrolesnický systém má vždy dva nebo více výstupů;

— cyklus agrolesnického systému je vždy delší než jeden rok a

— i ten nejjednodušší agrolesnický systém je ekologicky (strukturálně a funkčně) a ekonomicky složitější než monokulturní systém.

FAO dělí agrolesnictví na tři hlavní typy systémů (viz příklady v příloze II):

(1) agrisilvikulturní systémy (kombinace stromů s jednoletými nebo víceletými plodinami, např. alejové pěstování);

(2) silvopastorální systémy (kombinace stromů a pastvy domácích zvířat na pastvinách);

(3) agrosilvopastorální systémy (kombinace tří prvků – stromů, zvířat a plodin).

Shrneme-li všechny výše uvedené definice, můžeme konstatovat následující:

— Minimální charakteristikou agrolesnického systému, která je společná většině definic, je, že záměrně kombinuje víceleté dřeviny (stromy) s plodinami a/nebo zvířaty.

— Podle úzké definice musí mít agrolesnický systém minimální pokryv stromů 10 % ([10]). Širší definice vyžaduje pouze 5 %. Může být také stanovena maximální hustota stromového pokryvu, protože za většiny okolností nejsou agrolesnické systémy na zemědělské půdě kombinující pěstování plodin s lesnictvím při vyšší hustotě reálné. Za určitých podmínek však může v silvopastorálních systémech, včetně zalesněných pastvin, téměř úplný stromový porost stále umožňovat růst pastvin ve stínu stromů. Proto lze v případě potřeby stanovit maximální hustotu stromového pokryvu pouze na celostátní nebo regionální úrovni.

Je třeba poznamenat, že stromy v extenzivních starých sadech na trvalých travních porostech jsou specifickým typem krajinného prvku s vysokou rozmanitostí a v této kategorii nejsou řešeny (viz oddíl 2.2).

Při určování agrolesnických oblastí v kontextu přílohy IV nařízení o obnově přírody rozhoduje o doporučeném poměru lesního porostu / stromů a volné zemědělské půdy (travní porost nebo orná půda) členský stát s ohledem na místní půdní a klimatické podmínky, lesní druhy (použitelné stromy a keře) a potřebu umožnit zemědělské využití půdy.

Ve strategických plánech SZP může každý členský stát definovat kombinaci stromů s ornou půdou nebo trvalými kulturami či travními porosty, která se považuje za zemědělskou plochu (a za účelem vymezení agrolesnických ploch v systému evidence půdy [LPIS]).

Členské státy mohou tyto definice (ve strategických plánech SZP) použít k vymezení agrolesnických pozemků, které budou základem pro identifikaci a popis udržitelných agrolesnických systémů. Ve vědecké literatuře neexistuje žádná společná definice udržitelného nebo neudržitelného agrolesnictví; kritéria udržitelnosti musí stanovit členské státy pro účely přílohy IV nařízení o obnově přírody.

Pokud jde o opakované použití prostorových dat integrovaného administrativního a kontrolního systému (IACS), členské státy v návaznosti na povinnosti vyplývající ze směrnice INSPIRE ([11]) sdílejí některá geoprostorová data (LPIS a GSA) prostřednictvím geoportálu EU ([12]), zejména o krajinných prvcích (viz příloha III).

([10]) FAO, Zomer et al., „Trees on Farm: Analysis of Global Extent and Geographical Patterns of Agroforestry“ (Stromy v zemědělském podniku: Analýza globálního rozsahu a geografických vzorů agrolesnictví), pracovní dokument ICRAF č. 89, Keňa, 2009.

([11]) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/2/ES ze dne 14. března 2007 o zřízení Infrastruktury pro prostorové informace v Evropském společenství (INSPIRE), Úř. věst. L 108, 25.4.2007, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2007/2/2024-11-26).

([12]) https://inspire-geoportal.ec.europa.eu/srv/eng/catalog.search, článek 67 nařízení (EU) 2021/2116 obsahuje právní povinnost týkající se sdílení údajů IACS.

Udržitelné agrolesnictví přináší mnohostranné výhody, jako je zlepšení živobytí zemědělců díky vyšším příjmům, zvýšení biologické rozmanitosti, zlepšení struktury a zdraví půdy, snížení eroze a sekvestrace uhlíku ([13]). V mnoha částech světa uvádějí zemědělci, kteří pracují v udržitelném agrolesnictví, také vyšší výnosy ([14]).

Environmentální udržitelnost ([15]) však může být ohrožena více faktory, ať už samostatně nebo v kombinaci, jako je změna hustoty stromů, používání pesticidů a/nebo hnojiv, nedostatečná a nadměrná pastva.

Metodika

Pro zohlednění produktivních stromů v udržitelných agrolesnických systémech, které splňují podmínky stanovené v příloze IV nařízení o obnově přírody, se doporučuje, aby členské státy postupovaly podle šesti níže uvedených očíslovaných bodů.

(1) Identifikace agrolesnických ploch v referenční oblasti ([16]) pomocí stávajících národních map těchto oblastí, pokud jsou tyto mapy dostatečně kvalitní. Lze použít i jiné dostupné zdroje informací, pokud jsou agrolesnické třídy v těchto jiných dostupných zdrojích v souladu s definicemi členských států. Například pro vymezení zemědělské plochy, rozlišení mezi ornou půdou, trvalými travními porosty a trvalými kulturami a pro identifikaci agrolesnických systémů může členský stát použít nejnovější informace zaznamenané v LPIS, pokud jsou k dispozici (čl. 2 odst. 7 písm. b) nařízení (EU) 2022/1172). V závislosti na definici, kterou si členský stát zvolil, může legenda LPIS obsahovat třídy jako „agrosilvikultura“ nebo „agrolesnictví s travním porostem (20 % stromů)“ nebo „agrolesnictví s travním porostem (50 % stromů)“. Členské státy mohou rovněž využívat další informace vyplývající z ročních žádostí zemědělců podávaných prostřednictvím systému geoprostorových žádostí (GSA). K potvrzení některých zaznamenaných informací mohou sloužit výsledky systému monitorování ploch (AMS).

Alternativním nebo doplňkovým přístupem by mohlo být určení agrolesnických ploch na základě mapování souvisejících typů stanovišť podle systému EUNIS ([17]) a přílohy I směrnice o stanovištích. Pokud nejsou k dispozici žádné jiné informace, lze hrubý odhad nalézt v databázi krajinného pokryvu CORINE (třída 2.4.4 „Agrolesnické plochy“) ([18]).

Kromě toho lze na podporu identifikace použít základní modul LUCAS k odvození pravděpodobnosti výskytu agrolesnictví ([19]).

(2) Definice udržitelných agrolesnických systémů (v rámci dříve určených agrolesnických ploch) podle biogeografických specifik členského státu nebo jeho regionu a podle konkrétního typu agrolesnictví. Členské státy by to mohly provést stanovením prahových hodnot, například pro: i) hustotu stromů (např. stanovení minimální a maximální hustoty stromů); ii) podmínky, načasování a/nebo trvání pastvy (např. by členské státy měly rozhodnout o minimální a maximální hustotě chovu).

Rozhodnutí, které typy obhospodařování by systém diskvalifikovaly z toho, aby byl považován za udržitelný: např. odstraňování náletových dřevin a hrubých úlomků dřeva; výsadba invazních cizích druhů nebo exotických druhů, které mají jen malý přínos pro biologickou rozmanitost; hustě vysazené dřeviny pěstované ve výmladkových plantážích s krátkou dobou obmýtí / rychle rostoucí stromy.

([13]) Příručka k integrované statistice zemědělských podniků Eurostatu https://wikis.ec.europa.eu/display/IFS/3.5+IFS+Soil+management.
([14]) https://wikis.ec.europa.eu/display/IMAP („Dopady zemědělských postupů na životní prostředí a klima“ „Zemědělské postupy (informační listy)“: „Agrolesnictví“).
([15]) Sociální a ekonomický rozměr udržitelnosti není součástí těchto pokynů.
([16]) Viz kapitola 4.
([17]) Evropský informační systém o přírodě, https://eunis.eea.europa.eu/habitats.jsp.
([18]) Databázi krajinného pokryvu CORINE vytváří služba Evropské agentury pro životní prostředí pro monitorování území programu Copernicus a poskytuje informace o evropském půdním pokryvu / využití půdy. https://land.copernicus.eu/en/products/corine-land-cover a https://land.copernicus.eu/content/corine-land-cover-nomenclature-guidelines/html/index-clc-244.html.
([19]) https://ec.europa.eu/eurostat/documents/205002/8072634/LUCAS-Agro-forestry-report.pdf.

(3) Při definování udržitelného agrolesnictví se doporučuje, aby členské státy používaly následující dvě kritéria.

— Prvním kritériem je návrh agrolesnického systému (např. různorodá druhová skladba, původní druhy, hustota stromů/keřů specifická pro danou lokalitu atd.). Obecně platí, že s ohledem na půdní a klimatická omezení mají větší přínos pro biologickou rozmanitost agrolesnické systémy s listnatými stromy a/nebo tvrdými dřevinami, jako jsou olivovníky, kaštanovníky, ořešáky a třešně.

— Druhým kritériem je povaha obhospodařování. Mělo by být zavedeno vhodné hospodaření (včetně hospodaření s půdou), které zajistí udržitelnost systému (v kombinaci se snížením rizika požárů), a strategie, které podporují heterogenitu. To znamená, že by měla probíhat patřičná sklizeň/těžba, zejména pokud jde o její četnost atd. (např. dospělé porosty, které jsou dobře udržovány díky odložené a flexibilní těžbě, mají schopnost ukládat více uhlíku než mladé porosty, zatímco rychle rostoucí dřeviny pěstované na výmladkových plantážích s vysokou mírou narušení a intenzivním využíváním půdy mají nízký přínos pro biologickou rozmanitost a ukládání uhlíku).

Příklady agrolesnických systémů s potenciálem udržitelnosti na základě obhospodařování půdy a/nebo poskytovaných ekosystémových služeb lze nalézt v příloze II tohoto dokumentu.

(4) Vyloučit stromy ([20]), které jsou ošetřovány pesticidy a/nebo hnojivy (s výjimkou ošetření nízkým množstvím tuhého hnoje). Členské státy by měly definovat, co považují za „nízké množství“ tuhého hnoje, a mohou tak učinit na základě příslušných vědeckých studií. Na vnitrostátní úrovni by mělo být stanoveno „maximální“ množství tuhého hnoje. Vědecké poznatky poukazují na rozmezí 30 až 50 kg dusíku na hektar za rok (30–50 kg N ha^{-1} r^{-1}) ([21]).

(5) Vyloučit stromy, u nichž se těžba provádí v době, kdy to ohrožuje vysokou úroveň biologické rozmanitosti, včetně odstraňování dřeva nebo sečení v nevhodnou dobu ([22]).

Kroky (4) a (5) lze vyhodnotit pomocí jednoho z následujících přístupů a/nebo zdrojů dat nebo jejich kombinace:

— prohlášení zemědělce (členské státy by mohly tyto informace požadovat jako součást žádosti o platbu v rámci SZP, pokud zemědělec žádá o podporu v rámci SZP na plochu nebo o podporu v rámci vnitrostátních režimů, např. státní podporu);

— informace, pokud jsou k dispozici, z programů EU, vnitrostátních nebo jiných programů financování pro zachování nebo zavedení udržitelných agrolesnických systémů, jak je popsáno v těchto pokynech a v souladu s podmínkami přílohy IV;

— šetření na místě, které organizují příslušné orgány členského státu a které ověřuje podmínky:

— kontrolou splnění podmínky b) ([23]) uvedené v příloze IV prostřednictvím rozhovorů;

nebo

— kontrolou hodnoty biologické rozmanitosti krajinných prvků, např. pomocí nástroje EMBAL ([24]) (viz příloha I) nebo jakýchkoli jiných vhodných nástrojů podle rozhodnutí členského státu a stanovením vhodného prahu pro charakteristiky popisující hodnotu biologické rozmanitosti stromů.

([20]) Za účelem splnění podmínek stanovených v popisu ukazatele v příloze IV nařízení o obnově přírody.
([21]) Zemědělský výhled EU pro trhy a příjmy 2018–2030 https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2021-01/medium-term-outlook-2018-report_en_0.pdf.
([22]) Viz například časová omezení v ekologických programech a agroenvironmentálních opatřeních zaměřených na biologickou rozmanitost ve strategických plánech společné zemědělské politiky podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/2115 – článek 31 a článek 70.
([23]) Podmínka b): „neměly by být ošetřovány hnojivem či pesticidy, s výjimkou ošetření nízkým množstvím tuhého hnoje“.
([24]) EMBAL je použitelným řešením, pokud je vhodně definován a zkoumán statisticky reprezentativní vzorek.

(6) Nakonec odhad plochy pokryté stromy. Vzhledem k tomu, že jako krajinné prvky se započítávají pouze produktivní stromy, nikoliv celý pozemek, je třeba odhadnout plochu stromového pokryvu. Po identifikaci/vymezení pozemků udržitelného agrolesnictví lze plochu pokrytou stromy změřit/odhadnout pomocí následujících zdrojů údajů:

— ortofotografické snímky;

— údaje o hustotě stromového porostu (*Tree Cover Density*) poskytnuté službou monitorování území programu Copernicus ([25]);

— terénní průzkumy;

— satelitní snímky s vhodným rozlišením;

— pokud jsou k dispozici, agrolesnické plány hospodaření, pokud tyto plány takové informace obsahují ([26]).

2.2 **Stromy v extenzivních starých sadech na trvalých travních porostech**

Tento oddíl vysvětluje postup identifikace extenzivních starých sadů na trvalých travních porostech a evidence stromů, které se v nich nacházejí, jež splňují podmínky stanovené v příloze IV nařízení o obnově přírody. Starým sadem se označuje založený sad, který existuje již dlouhou dobu, obvykle se vzrostlými ovocnými stromy nebo ořešáky. Extenzivní sady jsou sady vysazené s nízkou hustotou stromů (ve srovnání s intenzivními systémy) na trvalých travních porostech. Vzdálenost mezi stromy se liší v závislosti na odrůdě ovoce. Pro trvalé travní porosty lze použít definici SZP stanovenou v čl. 4 odst. 3 písm. c) nařízení (EU) č. 2115/2021.

Popis

Extenzivní staré sady jsou strukturálně a ekologicky podobné některým typům agrolesnictví (např. zalesněným pastvinám) se stromy rostoucími v otevřeném prostoru, zasazenými do bylinné vegetace, ale od agrolesnictví je lze odlišit podle následujících pěti charakteristik ([27]):

— složení: sady obvykle sestávají z ovocných druhů stromů a/nebo stromů plodících ořechy, např. jabloní, hrušní, třešní, višní, slivoní, kdoulí, broskvoní, ořešáků nebo lísek (např. Rosaceae, Juglandaceae);

— obvykle hustší uspořádání stromů ve starých sadech na trvalých travních porostech;

— obvykle menší rozsah jednotlivých ploch stanoviště ve srovnání s agrolesnictvím;

— stromy v extenzivních starých sadech se pěstují pro produkci ovoce a ořechů, které se obvykle dosahuje pomocí činností, jako je roubování a prořezávání, zatímco stromy v tradičním agrolesnictví se mohou pěstovat také pro dřevo (pro výrobu papíru, nábytku atd.), korek, žaludy a další využití;

— pastva nebo sečení bylinné vegetace, které jsou nedílnou součástí obhospodařování sadů. To lze praktikovat i v některých agrolesnických systémech.

Členské státy mohou těchto pět specifických znaků použít k určení těchto oblastí v závislosti na místních podmínkách a tradicích.

Metodika

Za účelem zohlednění stromů v extenzivních starých sadech na trvalých travních porostech, které splňují podmínky stanovené v příloze IV nařízení o obnově přírody, se doporučuje, aby členské státy učinily následující kroky podle pěti níže uvedených očíslovaných bodů.

(1) Určit a zmapovat pozemky se sady prostřednictvím národních nebo regionálních soupisů, map nebo inventářů, pokud jsou k dispozici (soupis starých sadů již může být k dispozici).

([25]) https://land.copernicus.eu/en/products/high-resolution-layer-tree-cover-density.

([26]) Tyto pokyny nepožadují, aby členské státy vypracovaly takové plány agrolesnického hospodaření. Pokud však takové plány existují, mohly by sloužit jako zdroj informací.

([27]) Akční plán pro biologickou rozmanitost Spojeného království – popis prioritních stanovišť, tradiční sady, https://data.jncc.gov.uk/data/2829ce47-1ca5-41e7-bc1a-871c1cc0b3ae/UKBAP-BAPHabitats-56-TraditionalOrchards.pdf.

Pokud není k dispozici národní soupis, lze informace o pozemcích se sady dostupné v databázi LPIS / systému geoprostorových žádostí (GSA) / systému monitorování ploch SZP kombinovat s informacemi získanými z ortofotografií, multitemporálních snímků z dálkového snímání s vysokým rozlišením nebo přímých průzkumů (organizovaných příslušným orgánem členského státu), přičemž je třeba zajistit, aby byly určeny pouze sady na trvalých travních porostech.

(2) Definovat „extenzivní staré sady“ podle specifik dané země (např. místních podmínek a tradic), a to definováním toho, co se rozumí jak slovem „extenzivní“, tak „starý“ (např. na základě typu/intenzity obhospodařování a průměrného věku stromů nebo přítomnosti/pokryvu/podílu starých stromů), a podle potřeby stanovením prahových hodnot pro maximální a minimální hustotu stromů.

(3) Vyloučit stromy ošetřené pesticidy a/nebo hnojivy. Členské státy by měly definovat, co považují za „nízké množství“ tuhého hnoje; mohou tak učinit na základě příslušných vědeckých studií. Na vnitrostátní úrovni by mělo být stanoveno „maximální“ množství tuhého hnoje. Vědecké poznatky ukazují na rozmezí 30 až 50 kg N na ha za rok.

(4) Vyloučit stromy, u nichž se sklizeň provádí v době, kdy to ohrožuje vysokou úroveň biologické rozmanitosti.

Kroky (3) a (4) lze vyhodnotit pomocí jednoho z následujících tří zdrojů dat nebo jejich kombinace:

— prohlášení zemědělce (členské státy mohou tyto informace požadovat jako součást žádosti o platbu v rámci SZP, pokud zemědělec žádá o podporu v rámci SZP na plochu nebo o podporu v rámci vnitrostátních režimů);

— informace, pokud jsou k dispozici, z programů EU, vnitrostátních nebo jiných programů financování pro zachování, obnovu a/nebo udržování extenzivních starých sadů, jak je popsáno v těchto pokynech a v souladu s podmínkami přílohy IV;

— šetření na místě, které organizuje příslušný orgán členského státu a které ověřuje podmínky:

  — kontrolou splnění podmínky b) prostřednictvím rozhovorů

    nebo

  — kontrolou hodnoty biologické rozmanitosti krajinných prvků, např. pomocí nástroje EMBAL (viz příloha I) nebo podobného přístupu, a stanovením vhodného prahu pro charakteristiky popisující hodnotu biologické rozmanitosti stromů.

(5) Nakonec odhad plochy pokryté stromy: vzhledem k tomu, že jako krajinné prvky se započítávají pouze produktivní stromy, nikoliv celý pozemek, je třeba odhadnout plochu stromového pokryvu. Po identifikaci a vymezení pozemků s extenzivními starými sady na trvalých travních porostech lze plochu pokrytou stromy změřit/odhadnout pomocí následujících zdrojů:

  — ortofotografické snímky;

  — údaje o hustotě stromového porostu poskytnuté službou monitorování území programu Copernicus;

  — terénní průzkumy;

  — satelitní snímky s vhodným rozlišením.

2.3 **Produktivní prvky v živých plotech**

Tento oddíl vysvětluje postup započítání produktivních prvků v živých plotech, které splňují kritéria stanovená v příloze IV nařízení o obnově přírody.

Popis

Členské státy by měly určit produktivní prvky v živých plotech (např. ovocné stromy a keře bobulovin), které nejsou ošetřovány pesticidy a/nebo hnojivy (s výjimkou nízkého množství tuhého hnoje) a které nejsou sklízeny v době, kdy by to ohrozilo vysokou úroveň biologické rozmanitosti.

Metodika

Identifikace: Produktivní prvky v živých plotech lze posoudit pomocí jednoho ze zdrojů údajů a/nebo přístupů uvedených ve čtyřech očíslovaných bodech níže nebo jejich kombinace:

— prohlášení zemědělce (členské státy by mohly tyto informace požadovat jako součást žádosti o platbu v rámci SZP, pokud zemědělec žádá o podporu v rámci SZP na plochu nebo o podporu v rámci vnitrostátních režimů, např. státní podporu);

— pokud jsou k dispozici, programy EU, vnitrostátní nebo jiné programy financování pro: i) zakládání, údržbu a ochranu živých plotů; nebo ii) zachování a/nebo udržování liniových prvků tvořených trvalou dřevinnou vegetací (produktivní keře a/nebo stromy), jak je popsáno v těchto pokynech, a v souladu s podmínkami přílohy IV.

— Produktivní prvky lze rovněž hodnotit pomocí přímého pozorování prostřednictvím průzkumu EMBAL (viz příloha I) nebo rovnocenných průzkumů, při nichž se hodnotí přírodní hodnota krajinných prvků, v kombinaci s kontrolou dodržování podmínky b) prostřednictvím rozhovorů se zemědělci.

— V závislosti na místních specifikách může členský stát poskytnout odhad produktivních prvků založený na statistickém vzorku a analýze, pokud tento odhad splňuje podmínky přílohy IV nařízení o obnově přírody a používá vhodné postupy výběru vzorků.

Za účelem kontroly dodržování podmínky b) by členské státy měly definovat, co považují za „nízké množství“ tuhého hnoje; mohou tak učinit na základě příslušných vědeckých studií. Na vnitrostátní úrovni by měla být stanovena „maximální“ úroveň pro to, co lze považovat za ošetření nízkým množstvím tuhého hnoje. Vědecké poznatky ukazují na rozmezí 30 až 50 kg N na ha za rok.

Pro účely identifikace živých plotů, které se nacházejí na zemědělské půdě, lze postupovat podle pokynů pro identifikaci živých plotů podle modulu LUCAS pro krajinné prvky ([28]).

Odhad pokrytí plochy: Vzhledem k tomu, že se jako krajinné prvky započítávají pouze produktivní prvky, a nikoliv celý živý plot, je třeba odhadnout pokrytou plochu. Po identifikaci produktivních prvků v živých plotech lze jejich plochu odhadnout pomocí následujících zdrojů:

— ortofotografické snímky;

— údaje o hustotě stromového porostu poskytnuté službou monitorování území programu Copernicus (v případě stromů);

— terénní průzkumy;

— satelitní snímky s vhodným rozlišením.

3. VÝCHOZÍ HODNOTA UKAZATELE KRAJINNÝCH PRVKŮ S VYSOKOU ROZMANITOSTÍ

Aby bylo možné sledovat pokrok a plnění povinností stanovených v nařízení o obnově přírody, musí členské státy, které si zvolily pro splnění čl. 11 odst. 2 ukazatel krajinných prvků s vysokou rozmanitostí, podle článku 20 monitorovat „podíl zemědělské půdy s krajinnými prvky s vysokou rozmanitostí“ nejméně každých šest let od data vstupu nařízení o obnově přírody v platnost (tj. od 18. srpna 2024), nebo v případě potřeby hodnotit dosahování rostoucích trendů do roku 2030 v kratším intervalu. Kromě toho podle čl. 15 odst. 3 písm. j) nařízení o obnově přírody musí národní plány na obnovu přírody mimo jiné obsahovat „popis ukazatelů pro zemědělské ekosystémy zvolených podle čl. 11 odst. 2 a jejich vhodnosti k prokázání zvýšení biologické rozmanitosti v zemědělských ekosystémech v dotčeném členském státě“. Pokud si členské státy ke splnění čl. 11 odst. 2 zvolí „podíl zemědělské půdy s krajinnými prvky s vysokou rozmanitostí“, mohou do svých národních plánů na obnovu přírody zahrnout výchozí hodnoty tohoto ukazatele, aby mohly lépe posoudit pokrok, který je třeba učinit, aby bylo dosaženo rostoucího trendu u tohoto ukazatele v souladu s čl. 11 odst. 2 nařízení o obnově přírody.

Výchozí hodnotou je hodnota ukazatele založená na údajích z monitorování ke dni vstupu nařízení o obnově přírody v platnost nebo na posledních údajích získaných před vstupem nařízení o obnově přírody v platnost.

([28]) https://ec.europa.eu/eurostat/documents/205002/13686460/C1-LUCAS-2022.pdf, s. 127.

4. **REFERENČNÍ OBLAST**

Ukazatelem v nařízení o obnově přírody je podíl zemědělské půdy s krajinnými prvky s vysokou rozmanitostí, což znamená, že lze započítat krajinné prvky s vysokou rozmanitostí na všech zemědělských plochách (zemědělská plocha podle ukazatele SZP I.21) (pokud jsou splněny požadavky podle písmen a) a b)).

Ukazatelem je poměr (%) mezi plochou pokrytou krajinnými prvky s vysokou rozmanitostí (uvnitř zemědělských oblastí) a obhospodařovanou zemědělskou plochou ([29]).

Pro výpočet ukazatele krajinných prvků s vysokou rozmanitostí podle nařízení o obnově přírody se čitatel ukazatele I.21 v rámci SZP sečte s plochou ostatních složek (tj: půdy ležící ladem a produktivních krajinných prvků s vysokou rozmanitostí, jak je uvedeno v příloze IV a zvoleno členským státem) a výsledný součet se poté vydělí rozlohou obhospodařované zemědělské plochy ([30]).

Jednotlivé složky ukazatele krajinných prvků s vysokou rozmanitostí by proto měly být identifikovány jako náležející k produktivní zemědělské půdě, jak je definováno v modulu LUCAS pro krajinné prvky ([31]), který se používá jako základ metodiky navržené v příloze IV (ukazatel CAP I.21). Produktivní zemědělská půda je veškerá půda aktivně využívaná pro zemědělství, včetně dočasně neproduktivních pozemků (půdy ležící ladem), které jsou jinak k dispozici pro zemědělskou výrobu. Do této definice zemědělské půdy nepatří obytné a rekreační zahrady, včetně zelinářských zahrad. Nezahrnuje se ani neobhospodařovaná zemědělská plocha ([32]).

([29]) https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Utilised_agricultural_area_(UAA).

([30]) Studie Společného výzkumného střediska ukazuje, že míra korelace mezi rozlohou obhospodařované zemědělské plochy a rozlohou zemědělské půdy vypočítanou v ukazateli SZP I.21 je velmi silná. D'Andrimont R. et al., Estimation of the share of Landscape Features in agricultural land based on the LUCAS 2022 survey (Odhad podílu krajinných prvků na zemědělské půdě na základě průzkumu LUCAS 2022), Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, 2024, doi:10.2760/5923183, JRC135966, https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC135966.

([31]) LUCAS 2022 (Průzkum využití půdy / pokrytí plochy), technický referenční dokument C1, pokyny pro geodety, https://ec.europa.eu/eurostat/documents/205002/13686460/C1-LUCAS-2022.pdf.

([32]) https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Unutilised_agricultural_area_(NUAA), s. 137.

PŘÍLOHA I

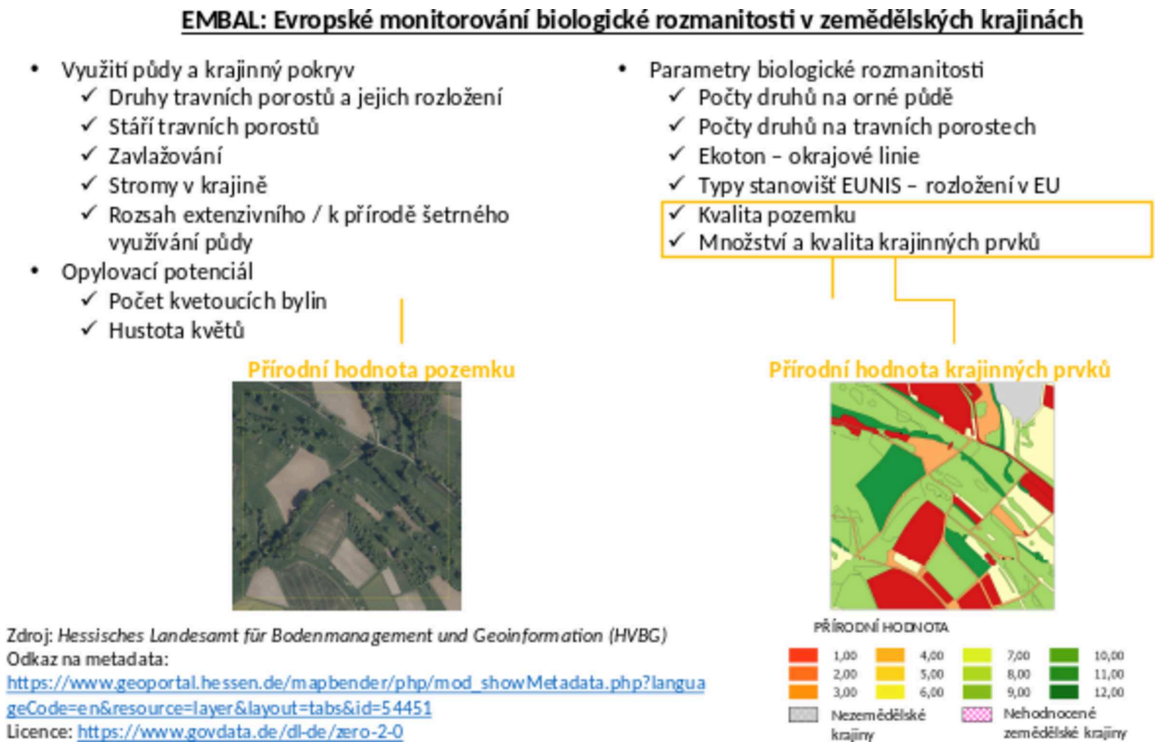
European Monitoring of Biodiversity in Agricultural Landscapes (EMBAL) – Evropské monitorování biologické rozmanitosti v zemědělských krajinách

EMBAL ([1]) je robustní monitorovací nástroj pro shromažďování informací o stavu biologické rozmanitosti v zemědělské krajině v členských státech EU. Jedná se o standardizovaný terénní průzkum (sběr dat *in situ*), který se používá k několika účelům, včetně: i) zaznamenávání pokryvu/využití půdy, typů, rozsahu a kvality krajinných prvků v zemědělské krajině a ii) zaznamenávání typů stanovišť (klasifikace EUNIS) v zemědělské krajině.

V letech 2022 a 2023 zahájila Komise monitorování EMBAL ve všech 27 zemích EU a provedla průzkum na 3 000 náhodně vybraných pozemcích. Každý zkoumaný pozemek měl rozlohu 500 x 500 m a počet zkoumaných pozemků v jednotlivých zemích se pohyboval od 30 do 250 v závislosti na rozloze země a příslušném podílu zemědělské půdy. Na každém pozemku byly zaznamenány všechny krajinné prvky a vyškolený geodet je hodnotil z hlediska kvality (tj. přírodní hodnoty) podle seznamu parametrů (např. typ prvku, počet a hustota bylin a květin, početnost a bohatost druhů rostlin, které jsou ukazateli, atd.). Metodika EMBAL je plně harmonizována s průzkumem LUCAS.

Obr. 1

Informace shromážděné (výběr) v průzkumu EMBAL a příklad „přírodní hodnoty“ přiřazené jak ke zkoumanému pozemku, tak ke krajinným prvkům na něm

([1]) https://wikis.ec.europa.eu/pages/viewpage.action?pageId=25560696.

PŘÍLOHA II

Agrolesnické systémy ([1])

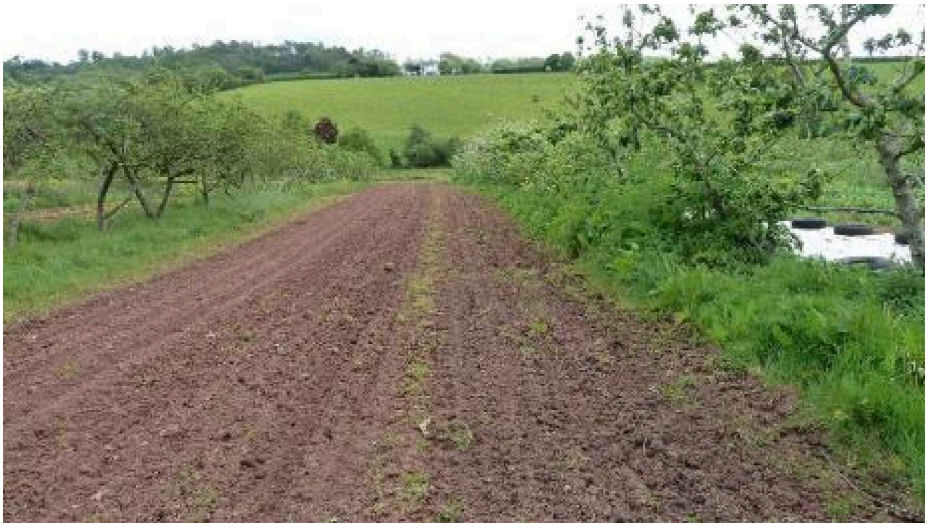
1. **Agrisilvikulturní**

Definice: agrolesnické systémy tvořené dřevinnou vegetací se současným pěstováním jednoletých nebo víceletých plodin (plodiny a stromy) ([2]).

Zahrnuje obdělávaná pole, kde jsou stromy buď volně rozmístěny, nebo začleněny do pole v řadách. Patří sem také „alejové pěstování“, např. s pásy rychle rostoucích keřů s krátkou dobou obmýtí. Pojem může zahrnovat původní druhy stromů nebo pěstované stromy, jako jsou ovocné stromy nebo keře.

Obr. 2

Jabloně a zelenina

Obr. 3

Stromy a černý ječmen

([1]) Všechny fotografie pocházejí z projektu AGFORWARD, https://www.flickr.com/photos/agforward/.

([2]) McAdam, J.H. et al., „Classifications and Functions of Agroforestry Systems in Europe“ (Klasifikace a funkce agrolesnických systémů v Evropě), in Rigueiro-Rodríguez, A., McAdam, J., Mosquera-Losada, M.R., eds., *Agroforestry in Europe. Advances in Agroforestry* (Agrolesnictví v Evropě. Pokroky v agrolesnictví), sv. 6. Springer, Dordrecht, 2009, https://doi.org/10.1007/978-1-4020-8272-6_2.

Obr. 4

Záhon brukví v rámci alejového pěstování (nově založený agrolesnický pozemek)

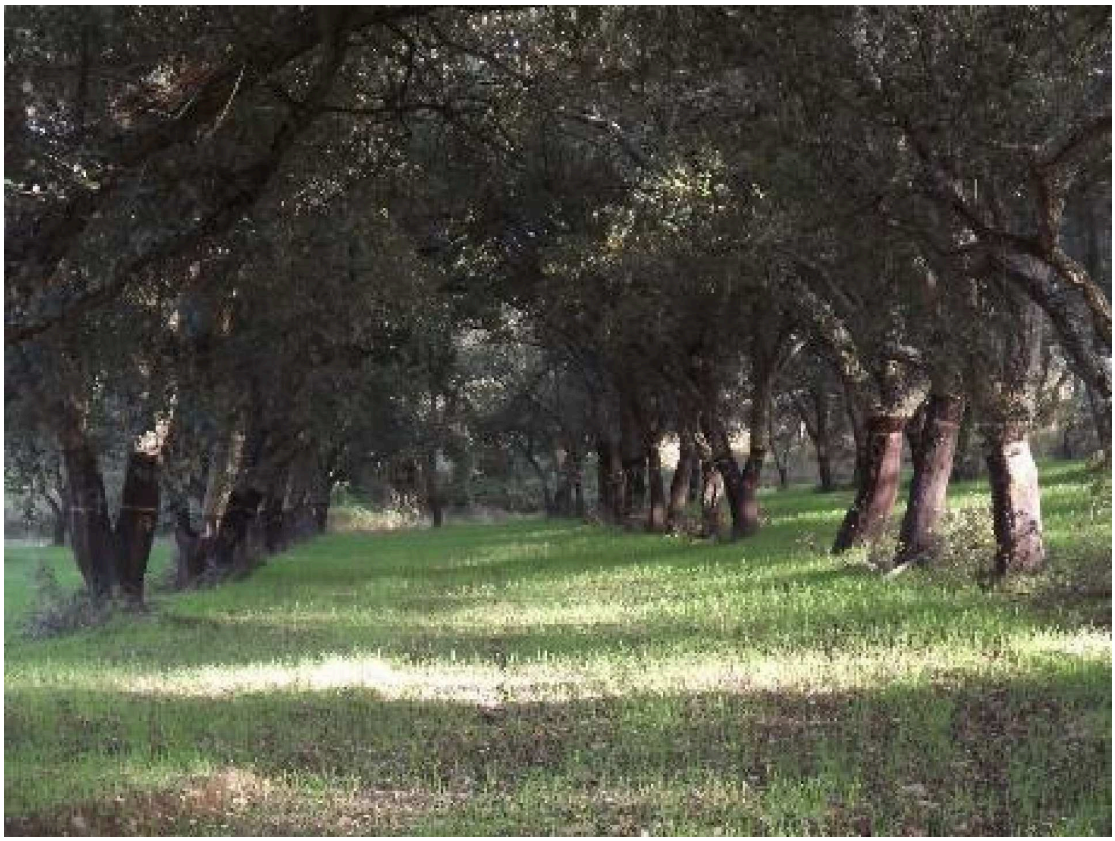
Obr. 5

Duby a levandule

Obr. 6

Quercus suber s ovsem

Obr. 7

Silvoorebný systém

2. **Silvopastorální**

Definice: agrolesnické systémy kombinující dřevinnou vegetaci s produkcí píce a živočišnou produkcí (pastviny/zvířata a stromy) ([3]).

Zahrnuje systémy, jako jsou tradiční zalesněné pastviny a nově vysazené agrolesnické systémy složené ze stromů a pastvin, kde se na stejném pozemku pasou domácí zvířata (např. skot, prasata, ovce, kozy, drůbež).

Stanovišti klasifikovanými v EUNIS, která by mohla takovému agrolesnickému systému potenciálně odpovídat, jsou: hemiboreální a boreální zalesněné pastviny a louky ([4]), středomořské zalesněné pastviny a louky, zalesněné pastviny a louky mírného pásma.

Potenciálními stanovišti uvedenými v příloze I směrnice o stanovištích, která odpovídají těmto systémům, jsou: Finsko-skandinávské pastviny porostlé dřevinami a dehesy se vždyzelenými druhy dubů *Quercus* spp.

Obr. 8

Montado s pasoucími se hospodářskými zvířaty

([3]) McAdam et al., tamtéž.
([4]) https://forum.eionet.europa.eu/european-red-list-habitats/library/terrestrial-habitats/e.-grasslands/e7.2-hemiboreal-and-boreal-wooded-pasture-and-meadow/download/en/1/E7.2 Hemiboreal and boreal wooded pasture and meadow.pdf.

Obr. 9

Pasený sad (jabloně)

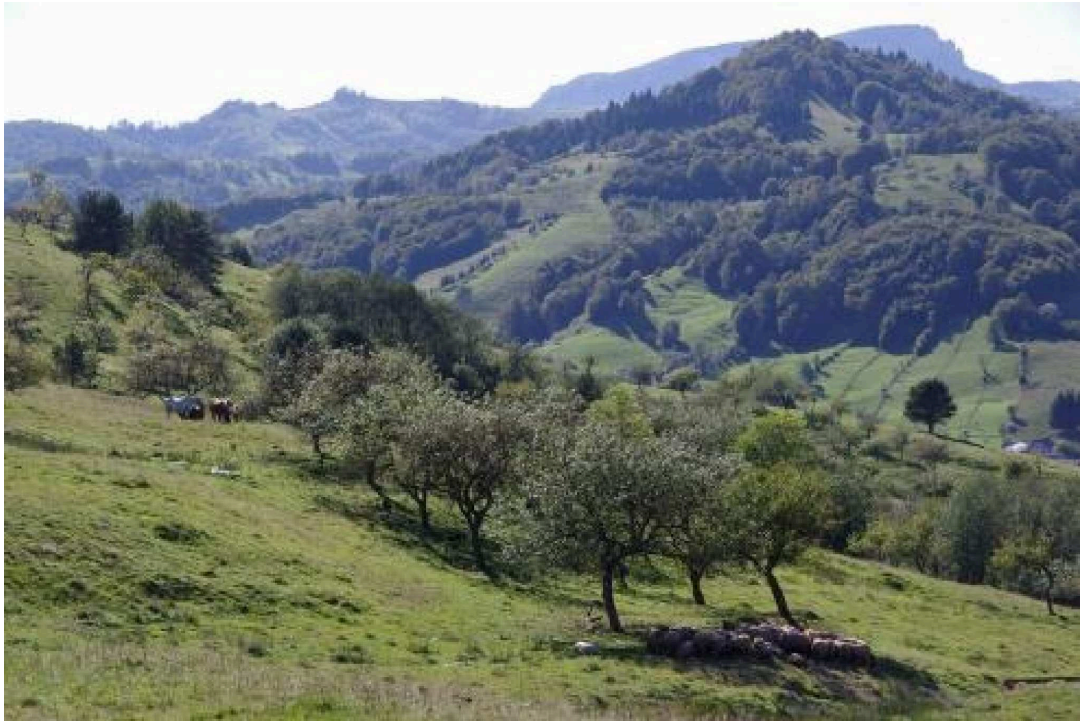
Obr. 10

Ovce pasoucí se v sadu (©Pixabay n.d.)

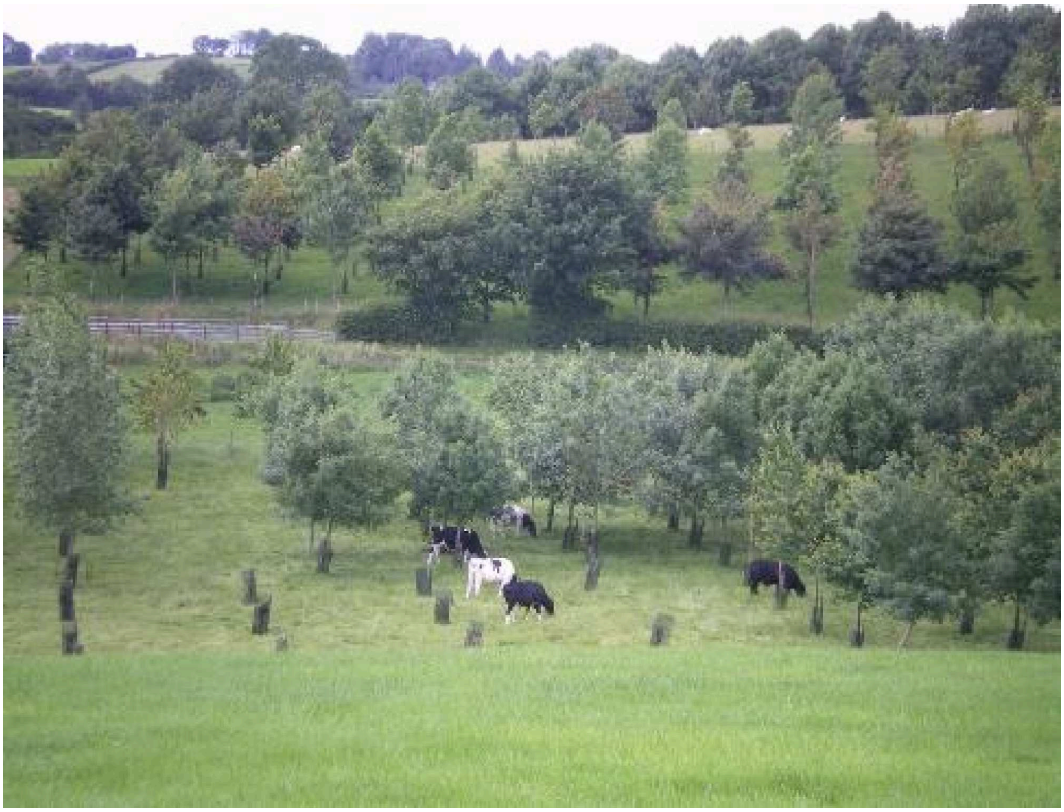
Obr. 11

Silvopastorální systém

Obr. 12

Silvopastorální systém

3. **Agrosilvopastorální**

Agrosilvopastorální: Definice: agrolesnické systémy kombinující dřevinnou vegetaci s produkcí píce a živočišnou produkcí a jednoletými nebo víceletými plodinami (plodiny, pastviny/zvířata a stromy) ([5]), například agrolesnické systémy zahrnující stromy a plodiny na stejném pozemku, kde se zvířata pasou po sklizni plodin (často obilovin). V agrosilvopastorálním systému jsou orebná a živočišná složka obvykle časově a prostorově oddělené ([6]).

Stromy mohou být lesní druhy nebo pěstované stromy, které jsou obhospodařovány za účelem sklizně / využití jejich částí (plody, kůra, větve, dřevo); plodiny mohou být jednoleté nebo víceleté druhy a zvířata mohou být skot, prasata, ovce, kozy a drůbež.

Obr. 13

Montado a obiloviny (přítomnost pasoucích se zvířat v určitých obdobích roku)

([5]) McAdam et al., tamtéž.

([6]) Antonio Rigueiro-Rodríguez et al., *Agroforestry in Europe: Current Status and Future Prospects* (Agrolesnictví v Evropě: současný stav a vyhlídky do budoucna), Springer Dordrecht, 2009, https://doi.org/10.1007/978-1-4020-8272-6.

Obr. 14

Montado v Portugalsku

PŘÍLOHA III

Geoprostorová data IACS z LPIS a GSA

Integrovaný administrativní a kontrolní systém (IACS) se skládá z několika digitálních a vzájemně propojených databází, zejména je to: systém pro identifikaci všech zemědělských pozemků v členských státech EU nazvaný systém evidence půdy (LPIS); systém, který umožňuje zemědělcům graficky deklarovat zemědělské plochy, na které žádají o podporu (geoprostorová žádost – GSA); systém monitorování ploch (AMS) sloužící k pozorování, sledování a vyhodnocování zemědělských činností.

Evropská komise vytvořila postup pro lepší přístup k prostorovým datům IACS a jejich opětovné využití ([1]).

Aby se zlepšila dostupnost údajů IACS, zavedla Evropská komise postup sdílení údajů IACS ([2]), který mají provádět členské státy. Díky podpůrné směrnici INSPIRE musí členské státy sdílet svá prostorová data, pokud jsou relevantní pro politiku EU v oblasti životního prostředí (např. politiky v rámci Zelené dohody týkající se biologické rozmanitosti, půdy a klimatu).

([1]) Tyto údaje spravují členské státy (koordinační orgány a platební agentury). Týká se to údajů v LPIS a GSA, ale zatím ne z AMS.

([2]) Členské státy se řídí těmito technickými pokyny pro sdílení prostorových dat IACS: Část 1: Zjišťování dat: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f09b0355-f7c5-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en a část 2: Interoperabilita https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0a048b9e-431c-11ef-865a-01aa75ed71a1/language-en.